

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قانون دیوان عدالت اداری
مصوب ۹۲ با اصلاحات ۱۴۰۲
(نموداری)

تدوین: مهدی چراغ- مصطفی افشاری

انتشارات چتر دانش

عنوان قراردادی	♦ عنوان و نام پدیدآور
♦ عنوان و نام پدیدآور	♦ عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر	♦ مشخصات نشر
♦ مشخصات نشر	♦ مشخصات نشر
مشخصات ظاهری	♦ مشخصات ظاهری
♦ مشخصات ظاهری	♦ مشخصات ظاهری
شابک	♦ شابک
♦ شابک	♦ شابک
وضعیت فهرست نویسی	♦ وضعیت فهرست نویسی
♦ وضعیت فهرست نویسی	♦ وضعیت فهرست نویسی
موضوع	♦ موضوع
♦ موضوع	♦ موضوع
موضوع	♦ موضوع
♦ موضوع	♦ موضوع
موضوع	♦ موضوع
♦ موضوع	♦ موضوع
شناسه افزوده	♦ شناسه افزوده
♦ شناسه افزوده	♦ شناسه افزوده
شناسه افزوده	♦ شناسه افزوده
♦ شناسه افزوده	♦ شناسه افزوده
رده بندی کنگره	♦ رده بندی کنگره
♦ رده بندی کنگره	♦ رده بندی کنگره
رده بندی دیویی	♦ رده بندی دیویی
♦ رده بندی دیویی	♦ رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی	♦ شماره کتابشناسی ملی
♦ شماره کتابشناسی ملی	♦ شماره کتابشناسی ملی
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا	♦ اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب	♦ نام کتاب
♦ نام کتاب	♦ نام کتاب
ناشر	♦ ناشر
♦ ناشر	♦ ناشر
تدوین	♦ تدوین
♦ تدوین	♦ تدوین
ویراستار	♦ ویراستار
♦ ویراستار	♦ ویراستار
نوبت و سال چاپ	♦ نوبت و سال چاپ
♦ نوبت و سال چاپ	♦ نوبت و سال چاپ
شمارگان	♦ شمارگان
♦ شمارگان	♦ شمارگان
شابک	♦ شابک
♦ شابک	♦ شابک
قیمت	♦ قیمت
♦ قیمت	♦ قیمت

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

رشته حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه علمی بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۲/۰۳/۲۵.....	۶
بخش اول: تشکیلات.....	۶
بخش دوم: آیین دادرسی.....	۱۶
فصل اول: صلاحیت.....	۱۶
فصل دوم: ترتیب رسیدگی.....	۲۳
مبحث اول: رسیدگی در شعب بدوی.....	۲۳
اول: دادخواست.....	۲۳
دوم: دستور موقت.....	۳۹
سوم: رسیدگی و صدور رأی.....	۴۳
مبحث دوم: رسیدگی در شعب تجدیدنظر.....	۶۰
مبحث سوم: رسیدگی در هیئت عمومی.....	۶۷
بخش سوم: اعاده دادرسی.....	۸۲
بخش چهارم: اجرای احکام.....	۸۵
بخش پنجم: سایر مقررات.....	۹۴

راهنما

خوانندگان گرامی! لازم به یادآوری است که نشانه‌های درج شده در ابتدای هر ماده قانونی نشانگر درجه اهمیت ماده‌های ذکر شده می‌باشد. به طوری که مواد قانونی که دارای علامت **III** می‌باشند از بیشترین درجه اهمیت نسبت به سایر مواد قانونی برخوردار هستند. که این مواد را ممتاز می‌نامیم و بدیهی است سایر مواد از لحاظ اهمیت آزمونی و کاربردی از اهمیت کمتری برخوردارند. به طوری که علامت‌های **II** **I** در ابتدای سایر مواد قانونی به تدریج نشانگر درجه اهمیت خیلی مهم و مهم می‌باشند.

لازم به ذکر است آن دسته از مواد قانونی که در ابتدای آن‌ها هیچ نشانه‌ای وجود ندارد از درجه اهمیت آزمونی و کاربردی پایین‌تری نسبت به سایر مواد قرار دارند.

قانون دیوان عدالت اداری

مصوب ۱۳۹۲/۰۳/۲۵

بخش اول: تشکیلات

☐ **ماده ۱-** در اجرای اصل یکصد و هفتاد و سوم (۱۷۳) قانون اساسی

◀ شکایات،
 ◀ تظلمات و
 ◀ اعتراضات

◀ مأموران،

◀ واحدها و

◀ آیین‌نامه‌های دولتی خلاف

◀ قانون یا

◀ شرع یا

◀ خارج از حدود اختیارات

◀ مقام تصویب‌کننده،

مردم نسبت به

دیوان عدالت اداری که در این قانون به اختصار «دیوان» نامیده

می‌شود زیر نظر رئیس قوه قضاییه تشکیل می‌گردد.

ماده ۲-۱ دیوان در تهران مستقر است

و متشکل از شعب
 بدوی
 تجدیدنظر
 هیئت عمومی و
 هیئت‌های تخصصی
 می‌باشد.

تشکیلات
 قضایی
 اداری و
 تعداد شعب دیوان
 و سازماندهی آن‌ها در قالب معاونت‌های تخصصی

با تصویب رییس قوه قضاییه ارائه می‌شود.

تبصره- رییس دیوان عدالت اداری می‌تواند پیشنهادات خود را به رییس قوه قضاییه ارائه نماید.

ماده ۳- هر شعبه بدوی دیوان از یک
 رییس یا
 دادرس علی‌البدل

و هر شعبه تجدیدنظر از یک
 رییس و
 دو مستشار
 تشکیل می‌شود.

شعبه تجدیدنظر با حضور دو عضو رسمیت می یابد و ملاک صدور رأی، نظر اکثریت است. آراء شعب تجدیدنظر دیوان قطعی است.

تبصره ۱ - چنانچه جلسه شعبه تجدیدنظر با حضور دو عضو رسمیت یابد و هنگام صدور رأی اختلاف نظر حاصل شود، یک عضو مستشار توسط رییس دیوان به آنان اضافه می شود. در صورت عدم حضور رییس شعبه تجدیدنظر، اداره شعبه به عهده عضو مستشاری است که سابقه قضایی بیشتری دارد.

تبصره ۲ - شکایات و اعتراضات اشخاص

- ◀ حقیقی و اعم از
- ◀ حقوقی

◀ عمومی و
 ◀ خصوصی

از آراء و تصمیمات مراجع اختصاصی اداری موضوع

بند (۲) ماده (۱۰) این قانون مستقیماً در شعب تجدیدنظر مطرح و مورد رسیدگی قرار می گیرد، رأی صادره قطعی است. سایر شکایات و اعتراضات در شعب بدوی رسیدگی می شود. پس از لازم الاجرا شدن این قانون پرونده های موجود در شعب بدوی و تجدیدنظر مطابق صلاحیت زمان ثبت دادخواست رسیدگی می شود.

۱- اصلاحی ۱۴۰۲/۰۲/۱۰

۲- الحاقی ۱۴۰۲/۰۲/۱۰

تبصره ۱۳- مقصود از مراجع اختصاصی اداری کلیه مراجع و هیئت‌هایی است که به موجب قوانین و مقررات قانونی، خارج از مراجع قضایی

تشکیل می‌شوند و اقدام به رسیدگی به

- ◀ اختلافات،
- ◀ تخلفات و
- ◀ شکایاتی

می‌کنند که

در صلاحیت آن‌ها قرار داده شده است؛ نظیر

- ◀ هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری
- ◀ کمیسیون‌های مواد (۹۹) و (۱۰۰) قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴/۰۴/۱۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی
- ◀ هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی
- ◀ هیئت‌های حل اختلاف کارگر و کارفرما

و کمیسیون‌ها و هیئت‌هایی که به موجب قوانین و مقررات قانونی

- ◀ علمی
 - ◀ تخصصی
 - ◀ امنیتی
 - ◀ و گزینشی
- تشخیص موضوعاتی از قبیل صلاحیت‌های

به عهده آن‌ها واگذار شده است.

ماده ۴^۱ - قضات دیوان با حکم رییس قوه قضاییه منصوب می‌شوند و باید دارای هفت سال سابقه کار قضایی باشند. رییس دیوان عدالت اداری می‌تواند قضات واجد شرایط را به رییس قوه قضاییه پیشنهاد نماید.

تبصره - وجود شرط سابقه مذکور در این ماده در خصوص قضات و یا حائزین منصب قضا که مطابق مقررات استخدامی قضات جذب می‌شوند و دارای مدرک دکترای حقوق با اولویت حقوق عمومی و سایر گرایش‌های مورد نیاز دیوان می‌باشند، **الزامی نیست** و حسب مورد پس از گذراندن دوره‌های کارآموزی عمومی و تخصصی متناسب با صلاحیت و وظایف دیوان عدالت اداری، با ابلاغ رییس قوه قضاییه به سمت دادرس علی‌البدل دیوان عدالت اداری منصوب می‌شوند. چگونگی جذب و نحوه و مدت کارآموزی عمومی و تخصصی آن‌ها بر اساس دستورالعملی است که به تصویب رییس قوه قضاییه می‌رسد. رییس دیوان عدالت اداری می‌تواند پیشنهادات خود را در این خصوص به رییس قوه قضاییه ارائه کند.

ماده ۵^۲ - رییس دیوان با رعایت شرایط مذکور در ماده (۴)

علاوه بر
 ریاست اداری و
 نظارت بر کلیه قسمت‌های دیوان

۱- اصلاحی ۱۴۰۲/۰۲/۱۰

۲- اصلاحی ۱۴۰۲/۰۲/۱۰

ریاست شعبه اول تجدیدنظر را نیز بر عهده دارد و می‌تواند از بین معاونین قضایی یک نفر را به عنوان معاون اول انتخاب نماید. **تبصره** - رییس دیوان می‌تواند وظایف و اختیارات خود، به غیر از اختیارات خاص موضوع مواد (۲)، (۴)، (۷)، (۱۹)، (۴۷)، (۷۹) و (۸۴)، تبصره (۲) ماده (۸۵)، مواد (۸۷)، (۹۱) و (۱۲۰) این قانون را، حسب مورد در امور قضایی به معاونین قضایی و در امور غیرقضایی به هر یک از معاونین خود تفویض نماید.

ماده ۶- به منظور تسهیل در دسترسی مردم به خدمات دیوان،

◀ محل دادگستری یا
 ▶ دفاتر اداری دیوان در
 ▶ دفاتر بازرسی کل کشور
 در هر یک از

مراکز استان‌ها تأسیس می‌گردد. این دفاتر وظایف زیر را به‌عهده دارند:

الف- راهنمایی و ارشاد مراجعان

ب- پذیرش و ثبت دادخواست‌ها و شکایان
درخواست‌های

پ- ابلاغ نسخه دوم شکایات یا
صادره شده آراء

از سوی دیوان در حوزه آن دفتر که

نمبر یا

از طریق پست الکترونیکی یا از دیوان دریافت کرده‌اند.

به هر طریق دیگری

ت- انجام دستورات واحد اجرای احکام دیوان در حوزه

مربوط به آن دفتر

تبصره ۱- در صورت ارائه الکترونیکی خدمات مذکور به مردم و دستگاه‌های اجرایی به نحوی که با تشخیص رییس قوه قضاییه وجود این دفاتر در برخی از استان‌ها ضرورت نداشته باشد، دفتر منحل و کارکنان شاغل آن در صورت تمایل به دیوان عدالت اداری در تهران و در غیر این صورت به دادگستری محل، منتقل می‌گردند. رییس دیوان عدالت اداری می‌تواند پیشنهادات خود را در این خصوص به

رییس قوه قضاییه ارائه کند.

▣ **ماده ۷** -^۱ دیوان می‌تواند جهت اعلام نظر در امور تخصصی،

◀ از کارشناسانی در رشته‌های مختلف که دارای

مدرک کارشناسی با حداقل ده سال سابقه یا

◀ دارای حداقل مدرک کارشناسی ارشد با حداقل

پنج سال سابقه در رشته مورد نیاز می‌باشند.

بدون ایجاد تعهد استخدامی استفاده نماید. آیین‌نامه نحوه به‌کارگیری و پرداخت حق‌الزحمه این افراد ظرف شش ماه پس از ابلاغ این قانون به تصویب رییس قوه قضاییه می‌رسد. رییس دیوان عدالت اداری می‌تواند پیشنهادات خود را در این خصوص به رییس قوه قضاییه ارائه کند.

تبصره - چنانچه به تشخیص رییس دیوان، موضوعات جدیدی مطرح و مورد شکایت قرار گیرد که پیش‌بینی می‌شود

◀ اشخاص متعدد دیگری نیز شکایت مشابه آن را مطرح نمایند یا

◀ دارای ابعاد گسترده اداری یا اجتماعی می‌باشد؛

موضوع همزمان با ارجاع به شعب، به گروهی از

◀ کارشناسان متخصص یا

مربوط جهت بررسی مقدماتی و

◀ هیئت تخصصی

ارائه نظریه مشورتی ارجاع می‌شود تا حداکثر ظرف یک ماه اعلام نظر نمایند و شعب رسیدگی‌کننده با ملاحظه نظریه مشورتی مذکور نسبت به صدور رأی اقدام کنند.

▣ **ماده ۸** - هیئت عمومی دیوان عدالت اداری متشکل از

- ◀ رییس
- ◀ معاونین قضایی
- ◀ رؤسای هیئت‌های تخصصی
- ◀ رؤسا و مستشاران شعب تجدیدنظر
- ◀ رؤسای شعبه بدوی

می‌باشد که با حضور دوسوم اعضا و به ریاست رییس دیوان یا یکی از معاونین قضایی با انتخاب رییس دیوان رسمیت می‌یابد و ملاک صدور رأی در آن، **نظر اکثریت اعضا** حاضر می‌باشد.

در رسیدگی به موارد موضوع مواد (۸۹) و (۹۰) این قانون، قضات صادرکننده دادنامه‌ها با داشتن حق رأی می‌توانند در جلسات هیئت عمومی شرکت نمایند.

تبصره- سایر قضات دیوان و یا کارشناسان امر حسب مورد با دعوت رییس دیوان یا رییس هیئت تخصصی، بدون داشتن حق رأی می‌توانند در جلسات هیئت عمومی یا هیئت تخصصی شرکت کنند و در صورت لزوم نظرات خود را ارائه نمایند.

ماده ۹- واحد اجرای احکام دیوان زیر نظر
◀ رییس دیوان یا
◀ معاون وی

انجام وظیفه می‌نماید که از تعداد کافی
◀ دادرس اجرای احکام
◀ مدیر دفتر و
◀ کارمند

برخوردار است.